

РАННЯ ЛОГОІНТЕРВЕНЦІЯ У СИСТЕМІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Синиця Аліна Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри прикладної психології та логопедії
Бердянського державного педагогічного університету
Alina_starceva@ukr.net

Система інклюзивної освіти в Україні активно розвивається та переходить на якісно новий рівень. Сучасні підходи до її організації акцентують увагу на необхідності раннього виявлення порушень розвитку та своєчасного забезпечення корекційно-розвиткового процесу, а також інтеграції дітей в освітній і соціальний простір через реалізацію психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Окрім психофізичних порушень, діти цієї категорії, як правило, мають мовленнєві порушення різного генезу, які часто виявляються саме в ранньому віці. Це зумовлює необхідність поряд із психолого-педагогічним супроводом забезпечення автономного напрямку підтримки дітей раннього віку - логопедичного супроводу. Згідно з аналізом сучасних наукових розвідок, його змістовою основою є рання логоінтервенція як базове наповнення системи допомоги дітям раннього віку з особливими освітніми потребами.

Проблема вивчення специфіки організації логопедичної роботи з дітьми раннього віку залишається недостатньо висвітленою в науковому просторі. Водночас у сучасних дослідженнях (Н. Базима, Є. Данілавичюте, Н. Горішна, С. Конопляста, Н. Манько, А. Король, А. Синиця, С. Миронова, М. Шеремет та ін.) підкреслюється важливість раннього виявлення порушень мовлення та якомога раннього початку корекційної роботи. Така робота має бути спрямована на попередження ускладнень мовленнєвого розвитку та створення сприятливих умов для його формування, розвитку і корекції.

Мета дослідження — визначити місце ранньої логоінтервенції у системі психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку з особливими освітніми потребами.

Щороку в Україні зростає кількість дітей із психофізичними порушеннями, причому з 2022 року ця тенденція набула особливої інтенсивності [3]. Уже від народження такі діти мають труднощі у формуванні та розвитку мовлення, що зумовлює потребу в оновленні традиційних підходів до корекційно-розвиткової роботи.

Організація взаємодії з дітьми раннього віку з ООП потребує врахування нейропластичності мозку - здатності нервової системи змінюватися під впливом досвіду на клітинному, метаболічному та анатомічному рівнях (К. Nelson). Із віком ця здатність знижується, що

супроводжується втратою сензитивності раннього вікового періоду та може призводити до уповільнення або ускладнення процесів розвитку дитини [4]. Саме тому ранній вік є найбільш сензитивним періодом для формування мовлення та закладання його базових компонентів.

Зазначене зумовлює необхідність не лише забезпечення психолого-педагогічного супроводу, а й організації ранньої логоінтервенції як складової розвитку мовлення дітей з ООП. Її реалізація передбачає впровадження логопедичного супроводу на всіх етапах розвитку дитини, починаючи з раннього віку, за участю міжгалузевої команди фахівців. У сучасних умовах рання логоінтервенція виступає провідним змістовим компонентом логопедичного супроводу дітей від народження та функціонує як автономний напрям у системі психолого-педагогічної допомоги.

Важливим є те, що вперше в Україні логопедичний супровід як структурний компонент психолого-педагогічного супроводу було обґрунтовано у працях В. Кисличенко та С. Коноплястої [1]. У дослідженні авторів він розглядається як самостійний напрям із власними методологічними засадами, метою, завданнями та способами реалізації.

Логопедичний супровід дітей раннього віку з ООП, ми розуміємо, не лише як підтримка дитини і сім'ї, а як випереджувальний процес, що визначає орієнтири розвитку в межах зон актуального та найближчого розвитку. Для розуміння значимості та визначення місця даного підходу, особливого значення набуває впровадження ранньої логоінтервенції у процесі логопедичного супроводу дітей раннього віку з церебральним паралічем (А. Синиця, 2025). Методика «У ритмі МЕТЕЛИКА» спрямована на реалізацію міжгалузевої логопревентивної та корекційно-розвиткової роботи. Її зміст орієнтований на активізацію та формування фізіологічних, нейробіологічних і психолінгвістичних передумов мовлення на домовленнєвому та ранньому мовленнєвому етапах, а також на попередження можливих ускладнень розвитку [2]. Методика охоплює як безпосередню роботу логопеда з дитиною, так і системний супровід сім'ї, включаючи корекцію батьківсько-дитячих взаємин (сімейно-орієнтований сегмент «LogoАбетка»). Її реалізація сприяє не лише унеможливленню ускладнення порушень мовлення, використання потенційних можливостей задля розвитку мовлення, а й підвищенню логокорекційної компетентності батьків, їх психологічній підтримці, формуванню практичних навичок взаємодії з дитиною та забезпеченню якості життя родини.

Результати впровадження методики засвідчують зменшення проявів неврологічної симптоматики та зниження ризику формування тяжких мовленнєвих порушень. Раннє логозанурення сприяє розширенню потенційних можливостей дитини та визначенню оптимального вектора її психомовленнєвого розвитку з опорою на нейропластичність мозку.

Отже, рання логоінтервенція виступає ключовим змістовим компонентом логопедичного супроводу дітей раннього віку з особливими освітніми потребами та займає автономне місце у системі психолого-педагогічної допомоги. Її впровадження забезпечує своєчасне виявлення та попередження мовленнєвих порушень, активізацію психомовленнєвого розвитку дитини з урахуванням нейропластичності мозку та сензитивності раннього вікового періоду. Залучення міжгалузевої команди фахівців і сімейно-орієнтований підхід підвищують ефективність корекційно-розвиткової роботи, сприяють зниженню ризиків формування тяжких мовленнєвих порушень та покращенню якості життя дитини і її родини. Водночас подальшого наукового обґрунтування потребують питання диференціації змісту та технологій ранньої логоінтервенції відповідно до типу психофізичних порушень у дітей раннього віку.

Список використаних джерел:

1. Конопляста С., Синиця А. Сучасний стан логопедичного супроводу дітей раннього віку з ЦП та їх батьків як запоруки успішної соціалізації. Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Випуск 37. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: 36. наукових праць. К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2019. С. 63-72.
2. Синиця А. Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем: монографія / за заг. ред. проф. С.Ю. Коноплястої. Київ, «Книга-плюс». 2024 р. 186 с.
3. Слосанська Г, Горішна Н. Ефективність раннього втручання у роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями раннього віку.» Освіта. Інноватика. Практика 11.10 (2023): 36-49.
4. Nelson K., Ellenberg I. Antecedents of cerebral palsy. New England Journal of Medicine (NEJM). 1986. Jul 10; 315(2): 81-86.